

kod Huxleya, već su to odlike zdravih zajednica i svjesnih društava. Eto, i tako ga vidimo, kad uspostavlja dijagnozu, ali i iscjeliteljski hoće ponuditi lijek bolesnom svijetu! Jer, lijeka ipak ima, bez obzira na crne nepravilike koje sumorno kucaju na vratima; na prozorima – hafiz hoće objasniti – sunce žarko grije: “21. stoljeće će biti stoljeće vjere ili ga neće biti” – A. Malraux.

U drugom svom dijelu, *Bolest i lijek savremenog društva*, podsjeća nas i na neke skorašnje, ali i davnašnje naše *iscjelitelje* i *liječnike* – alime koji su znali i uvidjeli bolesti svoga vremena, nudili su također lijek, ali malo ga je ko htio kušati, baš kako je i danas slučaj, jer ljudi, začudo, radije biraju živjeti kratko i umirati bolno negoli živjeti sretno i dugovječno, baš poput halife sa *životom* od hiljadu godina. Hafiz, ovim *svijetlim* i dobrim likovima, kao što su Derviš ef. Spahić, Muhammed Seid Serdarević, Husein ef. Đozo, (Egipćanin) Muhammed Abduhu, Fuad ef. Subašić, reflektorski osvjetljava neke zanimljive i teške trenutke kolektivne svijesti nudeći recept za svaku buduću naizgled bezizlaznu situaciju.

Hafiz Dizdarević vrlo često na početku svojih kazivanja koristi raznorazne poučne hikaje ili priče, koje mogu, ali i ne moraju biti istinite, ali o poučnosti je ovdje riječ, zato su opravdane kao takve, i hafiz ih kao takve može i treba koristiti, jer priča nije suština, niti cilj, ona je samo uvod, uostalom i mnogobrojni tefsiri ih baštine unutar sebe i mi ih raspoznavamo kao *israilijate*, ali hikaje već sada postaju hafizov zaštitni znak. Hafiz nam, raspoređeno širom knjige, nudi i pregršt statističkih podataka (istina, neki se od njih više puta ponavljaju) i različitih informacija iz raznoraznih izvora, koje čitavoj tekstualnoj ambijentali daju poseban kolorit, a literatura koju je autor koristio nadasve je obimna i uviđamo da je njen obim u progresu.

Na kraju, ostaje da se kaže nešto i o samom autoru. Hafiza Mevludina Dizdarevića odista imamo priliku sretati vrlo često na stranicama naše skromne štampe, zapravo pisane riječi, čime hafiz pokazuje da je u svakom slučaju *živ* i nema potrebe naprezati se kratkovidnom dušom da bi se ugledala *figura* ovog čovjeka. Sada to svjedoči i njegova knjiga. To je njegov prvijenac. Ova knjigu držat će vas budnim od

početka do kraja svojim zanimljivim izrazom, još izrazitijim temama i primjerima. Ova knjiga “*ne kroji vremenu kaput samo za jednu sezonu*”.

Muhamed VELIĆ

IZNALAŽENJE MJERE

Svjedoci istine, Šehidi i poginuli borci Hadžića, 1992.-1996., Općina Hadžići, 2007.

Općina Hadžići izdala je monografiju *Svjedoci istine, Šehidi i poginuli borci Hadžića, 1992.-1996.* na kojoj treba čestitati uređivačkom odboru (Hamdo Ejubović, Vahid Alađuz, Izet Koro, Avdo Bašić, Hazim Emšo) i ovu knjigu preporučiti kao obrazac drugima koji još nisu obavili tu dužnu i časnu obavezu na ovakav način.

Knjiga zasnovana na dobrom konceptu, jer je krajnje temeljito utvrđeno šta se hoće s ovakvom knjigom, a onda se pristupilo realiziranju naumljenog što se najbolje moglo. Evidentno je da je ova monografija sistematično i dugo pripremana, da je uređivački odbor detaljno prikupljao i provjeravao tačnost prezentiranih podataka. Tako su izostale suvišnosti, kojima, onda, nikad ne bude kraja, pa se pogube svi konci i ne stigne se ni tamo, ni ovamo. Takve zavrzaleme je veoma teško razriješiti zato što se unegogled čine ustupci i kompromisi, pa – umjesto knjige – nastane bučkuriš. Tako se zagubi i najbolja namjera da se što više rekne i što manje ispusti.

Ovdje je, ponavljam, utvrđen precizan koncept: dogovoreno je šta se hoće, a i bez odustajanja od namjere da se i druge teme iz istoga vremena trebaju obraditi, ali u drugim knjigama, pa se ovom knjigom i postiglo što se htjelo, s tim što se istrajalo do kraja, pa je i sama tehničko-grafička realizacija dolična.

I stradanjem i borbom za slobodu hadžićka općina bila je u samome središtu pažnje od samoga početka i tokom trajanja oružane agresije i odbrambeno-oslobodilačkog rata. Slično se može reći za većinu općina u Bosni i

Hercegovini, ali je hadžićka općina, ipak, bila i posebna i od samoga početka pa do prekidanja rata stalno bila poprište važnih zbivanja i usmjerene pažnje. Nakon toga je uslijedilo ono što se naziva Daytonom i sa njim, mora se priznati, zaslužen priznaje Hadžićanima s reintegriranjem okupiranih dijelova njihove općine u jednu općinsku cjelinu i Federaciju BiH, kao i njeno svrstavanje u Sarajevski kanton. Potom je počeo tzv. postejtonski mir (koji i dalje traje), a sa njim počeo i potrajavao zaborav. U ovome vremenu bošnjačkoga nesnalaženja u *miru*, kao da se, pak, nekako posebno zaboravlja baš na općinu Hadžići, na žrtve njezinih stanovnika i doprinos hadžićkih patriota ovome što je ostalo od Bosne i Hercegovine.

S monografijom *Svjedoci istine, Šehidi i poginuli borci Hadžića, 1992.-1996.* Hadžićani su nastavili svoju borbu tako da ova knjiga razmiče u naslovu istaknute granice (1992.-1996.) i produžava *rok trajanja* o tome šta je bilo i šta se zbivalo u toj općini između 1992. i 1996. godine, i to na način da je to veoma uvjerljiva odbrana od (samo)zaborava.

U ovakvom pisanju postoji mogućnost iscrpljivanja u fraziranju o zaboravu i zaboravljanju, a te pojmove bismo najzad u svojim glavama morali dovesti dotle da se nikako ne tretiraju kao fraziranje, ali je ova knjiga baš realizirana bez fraziranja, a to je jedan od njezinih kvaliteta. Sve je jasno i glasno, što se rekne – i vjerski i svjetski, sve crno na bijelom, tačno, istinito koliko i konačna istina o smrti ljudi o kojima svjedoči ova monografija.

Ona, koliko god bolna, draga i važna uspomena članovima porodica onih čija su fotografije proložene i imena velikim slovima uklesana na njezinim stranicama. Ne bi bilo valjalo da do ove knjige drže samo roditelji, supruge i djeca spomenutih šehida i poginulih boraca. Bit će ispravno ukoliko ovoj knjizi i iz ove knjige i ta djeca budu učila svoju djecu i unuke, ali i da iz nje uče i djeca čiji očevi ili djedovi nisu ovdje zabilježeni. Bar toliko svima iz ove knjige duguju i ostali, a s oduživanjem toga duga najviše će se pomoći upravo sebi. Drukčije, prošlost se i inače previše puta i previše slično ponavljala na ovim prostorima.

Također bi dobro bilo da iz ove knjige uče i u ostalim bosanskohercegovačkim sredinama koje još nisu sačinile slične ratne monografije. Hadžići su sačinili obrazac s mjerom prema kojoj se trebaju sastavljati takve knjige.

Isnam TALJIĆ

MJESEČINA ENDELUSKE NOĆI

**Džemaludin Latić: Mjesečina endeluske noći :
dramska poema u četiri čina, Sarajevo, 2007.**

Ovid dana iz štampe je izašlo djelo Džemaludina Latića, dramska poema pod naslovom „Mjesečina endeluske noći“. Radnja „Mjesečine endeluske noći“ događa se u muslimanskoj Španiji – Endelusu u 15. stoljeću. Dramska poema «Mjesečina endeluske noći» govori o princezi Estrelli, odnosno Busejni, kćerci posljednjeg endeluskog kralja Al-Mutemida i kraljice Al-Itimad, koju nakon progona muslimana pokušavaju od rekonkviste spasiti seviljski sudac kršćanin Don Juan sa svojom porodicom.

Ali, «Mjesečina endeluske noći» kazuje nam još mnogo toga: o jednoj povijesti, kulturi, o neizmjernom stradanju endeluskih muslimana i Židova, o muslimanskim strujama i sukobima, vjerskim, političkim i ideološkim, koji se, uzgred rečeno, žilavo održavaju sve do naših dana, o zabludama na svim stranama, o nepravednoj i neravnopravnoj borbi između dobra i zla, o domovini, o ljubavi, o ljudskoj nadi.

Muslimanska Španija – Endelus predstavlja najveću muslimansku nostalgiju u njihovoj ukupnoj povijesti – ali kao čežnju za onim svijetom koji bi mogao biti duhovni krajolik ispisan različitim putevima. Iako govore o tragičnom vremenu i tragičnim događajima stradanja muslimanske Španije, radnja „Mjesečine endeluske noći“ zbivase u metafizičkoj napetosti između **boli, straha i nade**: Između boli koju i danas podnosimo na svim stranama, straha da nam se ovdje, na „krvavoj endeluskoj i